

Pana mgr Mikołaj Maśliński, doktorant na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, MM Doradztwo Prawne

1. Jaka jest praktyka sądów dotycząca promienia do jakiego należy analizować możliwość kumulowania się oddziaływań z innymi instalacjami?

W orzecznictwie raczej nie spotkałem się z podejściem „ilościowym”, które odnosiłoby się do określonego promienia, w ramach którego należy badać możliwość kumulowania się oddziaływań z innymi instalacjami. Jak wynika z analizowanych przeze mnie spraw, sądy zwykle prezentowały podejście „jakościowe”, odnoszące się do różnych okoliczności związanych ze specyfiką danej sprawy.

W przypadku tak złożonego problemu jakim są uciążliwości zapachowe niezbędne jest – w moje ocenie – podejście zindywidualizowane, które uwzględni lokalne uwarunkowania oraz okoliczności faktyczne występujące w danej sprawie. O czynnikach jakie mogą mieć wpływ na występowanie odorów mówili szeroko inni prelegenci, specjalizujący się m.in. w pomiarze zapachu. Tytułem przykładu można wskazać chociażby uwarunkowania geograficzne (np. ukształtowanie terenu), planistyczne (odległość pomiędzy poszczególnymi zakładami i ich potencjalny wpływ na otoczenie), czy też związane ze specyfiką danego zakładu (np. czy zastosowano pas zieleni lub inne działania o charakterze prewencyjnym, które mogą ograniczać oddziaływanie danego zakładu).

Pani dr hab. Magdalena Popowska, prof. ucz., Wydział Biologii Uniwersytetu Warszawskiego, Prezes Firmy BACTrem

1. Czy badali Państwo skuteczność redukcji odorów po zastosowaniu biopreparatów na instalacjach?

Badaliśmy na materiale dostarczonym z fermy w skali laboratoryjnej, nie na terenie fermy.

2. Czy na osadach ściekowych były prowadzone przez Państwa badania?

Nie prowadziliśmy badań na osadach ściekowych z wykorzystaniem naszych preparatów

Pani dr hab. Izabela Sówka, prof. PWR, Wydział Inżynierii Środowiska Politechniki Wrocławskiej

1. A jeśli konkluzje BAT np. przy chowie zwierząt posługują się sformułowaniem "czy spodziewane są dokuczliwości zapachowe" to należy uznać, że chodzi o tą pierwszą definicję?

Nie wiem jakie znaczenie nadano w tłumaczeniu, jak rozumiem, w przedmiotowym BAT więc nie chciałabym interpretować sformułowania w tym zakresie. Podczas prezentacji zaprezentowałam klasyfikację pojęciową/definicyjną wynikającą z dostępnych prac naukowych.

2. Z doświadczenia Pani Profesor, która z metod pomiaru uciążliwości zapachowych jest najbardziej efektywna biorąc pod uwagę kwestie ekonomiczne i środowiskowe?

Wg mojej oceny i doświadczenia trzeba przede wszystkim rozgraniczyć pojęciowo metody oceny uciążliwości zapachowej i metody stosowane w ocenach zapachowego oddziaływania. Ocenę i wybór metody pod kątem wskazanych kryteriów mogę zaproponować podczas oddzielnej dyskusji odnosząc się do konkretnego studium przypadku.

3. Czy w literaturze są zgromadzone wskaźniki emisji zapachowej odnoszące się do instalacji do przetwarzania odpadów?

W literaturze można znaleźć wyniki, ale konkretnych badań dla konkretnych przykładowych obiektów, np. wybrany zakład MBP i konkretne wartości emisji. Załączam link do przykładowej publikacji, w której np. są zestawione wyniki badań dla kilku substancji (tabela nr 1)

na składowiskach i stacjach przeładunkowych:
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0304389419308659>.

W samej publikacji wspomniane są np. chińskie standardy emisyjne odnośnie odorów. W BATach można odnaleźć informacje odnoszące się do przetwarzania odpadów komunalnych, tj. BAT 8, 10 i 34, które specyfikują monitorowanie emisji takich jak: odory, H₂S, LZO i NH₃, w tym standardy odnoszące się do: NH₃ - 0,2 - 20 mg/Nm³, odorów - 200 - 1000 ou_E/Nm³, LZO - 5 - 40 mg/Nm³.

Pani dr inż. Małgorzata Friedrich, Wydział Technologii i Inżynierii Chemicznej Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie

- 1. Mając na uwadze, że stosowanie BAT 12 konkluzji BAT dla chowu zwierząt wskazane jest że jego zastosowanie jest uzależnione od przypadków, w których oczekuje się, że obiekty wrażliwe odczują dokuczliwość zapachu lub gdy jego występowanie zostało stwierdzone. W związku z tym czy dla oceny czy będą dokuczliwości zapachowe (która jest kategorią inną niż uciążliwości zapachowych) należy wykorzystać powyżej opisaną metodykę postępowania w celu potwierdzenia lub wykluczenia występowania dokuczliwości zapachowych.**

Tak, przedstawiona metodyka oceny potencjalnego zapachowego oddziaływania umożliwia potwierdzenie lub wykluczenie występowania dokuczliwości zapachowych. W tym celu najlepiej wykorzystać obliczenia dla środowiskowego progu rozpoznawalności zapachu (umożliwia określenie czy na danym terenie zapach pochodzący z planowanego przedsięwzięcia będzie wyczuwalny w stopniu rozpoznawalnym) i/lub stężeń maksymalnych (umożliwia określenie na jakim poziomie będzie występował zapach w najgorszej meteorologicznej i technologicznej sytuacji, m.in. określenie intensywności chwilowego wrażenia).

- 2. Zgodnie z treścią dokumentu referencyjnego BAT: dokumencie Reference Document for the Intensive Rearing of Poultry or Pigs z 2017 r., zwany dalej BREF dla chowu zwierząt 2017, zwłaszcza wskazanie na str. 243 (lub w innym układzie liczenia na str. 205) ww. BREF-u 2017 stwierdza się jednoznacznie, że „nie należy wykorzystywać amoniaku i siarkowodoru jako samodzielnych wskaźników emisji zapachów” – zaś pozostałe wymogi konkluzji BAT chów zwierząt wskazują na możliwe metody weryfikacji np. olfaktometria. W dokumencie referencyjnym BREF z 2017 r. w tabeli 3.81 tej publikacji zestawiono uzyskane wskaźniki emisji zapachów z badań wykonanych w Danii, Holandii i Niemczech. Metodą modelowania można dla np. fermy określić stężenie zapachu (ou = olfactory unit = jednostka zapachowa) w powietrzu emitowanym przez otwory dachowe, a w konsekwencji, znając obsadę kurników /chlewni składających się na przedmiotowe przedsięwzięcie i natężenie wymiany powietrza w budynku – określić, ile jednostek zapachowych emituje jedno zwierzę w jednostce czasu. Otrzymany w ten sposób wskaźnik emisji zapachu można wykorzystać dokładnie tak, jak wskaźniki emisji substancji, do modelowania rozprzestrzeniania się (dyspersji) zapachów wokół źródła. Wskaźniki emisji zapachów, które można wykorzystać w modelowaniu wynikają m.in. z ww. tabeli 3.81 dokumentu referencyjnego „BREF 2017”.**

Nie widzę tutaj pytania, ale z tego co pamiętam z czatu w dniu konferencji, chodziło o to, czy spotkałam się z taką postawą w raporcie – do tej pory nie spotkałam się z taką postawą, ale zacytowany wyżej fragment opisuje poprawną procedurę (z wyjątkiem ou=olfactory unit, ponieważ poprawnie to ou=odour unit). Dodam jedynie, że wskaźniki przedstawione w BREF są tylko przykładowymi wskaźnikami, a można stosować dowolne, wiarygodne dane literaturowe do oszacowania emisji zapachowej (korzystamy ze wskaźnika określonego dla technologii produkcji najbardziej zbliżonej do technologii właściwej dla planowanego przedsięwzięcia).

- 3. Czy można prosić o krótki opis ostatnich dwóch slajdów z prezentacji Pani dr inż. Małgorzaty Friedrich, których ze względu na ograniczenia czasowe nie udało się omówić.**

SLAJD 31 – wyniki modelowania dyspersji odorantów na tle wartości odniesienia zakładanych w projekcie europejskiej dyrektywy IPPC H4 (Integrated Pollution Prevention and Control Horizontal Guidance for Odour, Part 2 – Assessment and Control, Technical Guidance Note IPPC H4 – draft.

Environment Agency for England and Wales in collaboration with the Scottish Environment Protection Agency (SEPA) and the Northern Ireland Environment and Heritage Service (NIEHS), Bristol 2002).

W projekcie IPPC H4 wyodrębniono trzy klasy uciążliwości zapachowej (duża, średnia i mała), do których przyporządkowano poszczególne rodzaje działalności gospodarczej. W przypadku każdej z klas określono poziom odniesienia, który nie powinien być przekraczany w ciągu roku dłużej niż przez 2% tego czasu. Za poziom odniesienia przyjęto stężenie zapachowe uśrednione do godziny równe $1,5 \text{ ou/m}^3$ w przypadku instalacji o dużej uciążliwości (jak oczyszczalnie ścieków czy przetwórstwo odpadów zwierzęcych/rybnych), 3 ou/m^3 – instalacje o średniej uciążliwości (jak hodowla przemysłowa czy przetwórstwo żywności z procesem smażenia) oraz 6 ou/m^3 – instalacje o małej uciążliwości (jak produkcja wyrobów cukierniczych czy piekarnie). Aby określić obszar o ponadnormatywnym oddziaływaniu w ujęciu IPPC H4, należy obliczyć czas występowania stężenia jednogodzinnego równego $1,5 \text{ ou/m}^3$, 3 ou/m^3 lub 6 ou/m^3 (w zależności od rodzaju ocenianej instalacji), a następnie wykreślić izolinie występowania tego stężenia przez 2% roku. Przykładowe wyniki modelowania dyspersji odorantów na tle projektu IPPC H4 przedstawiono na rysunku. Rysunek pokazuje, że w przypadku instalacji o dużej uciążliwości zapachowej przekroczenia obejmowałyby obszar o promieniu około 400 m od emitora (teren ograniczony izoliną występowania stężenia jednogodzinnego $1,5 \text{ ou/m}^3$ przez 2% roku), w przypadku instalacji o średniej uciążliwości – obszar o promieniu około 250 m od emitora (teren ograniczony izoliną występowania stężenia jednogodzinnego 3 ou/m^3 przez 2% roku), a w przypadku instalacji o małej uciążliwości – obszar o promieniu około 180 m od emitora (teren ograniczony izoliną występowania stężenia jednogodzinnego 6 ou/m^3 przez 2% roku). Jeżeli otrzymany w danym przypadku obszar przekroczeń obejmowałby zabudowania mieszkalne i/lub inne obiekty wrażliwe, wówczas konieczne byłoby stwierdzenie, że emitor stanowiłby nadmierną uciążliwość zapachową dla mieszkańców tych terenów, a tym samym skargi na daną instalację oraz konflikty społeczne byłyby w pełni uzasadnione. W takim przypadku należałoby podjąć działania ograniczające zasięg zapachowego oddziaływania (np. zmiana technologii na mniej emisyjną, zmniejszenie wielkości produkcji, zastosowanie wyższego emitora, hermetyzacja i dezodoryzacja gazów odprowadzanych do atmosfery) lub – w przypadku dopiero planowanego przedsięwzięcia – zmienić jego lokalizację. Wybór optymalnego rozwiązania powinien być również oparty na wynikach modelowania dyspersji odorantów w świetle przyjętego kryterium oceny.

SLAJD 32 – wyniki modelowania dyspersji odorantów na tle wartości odniesienia zakładanych w projekcie polskiej ustawy o przeciwdziałaniu uciążliwości zapachowej (projekt z 18 października 2008 r. Ministerstwo Środowiska, Warszawa 2008).

Projekt ustawy odorowej zakłada – jako kryterium uciążliwości zapachowej – dopuszczalny czas trwania przekroczeń jednogodzinnego stężenia zapachowego (1 ou/m^3) w ciągu roku na poziomie 8% (instalacje istniejące w okresie przejściowym), z obostrzeniem do 3% (instalacje istniejące po okresie przejściowym lub nowe). Aby określić obszar o ponadnormatywnym oddziaływaniu w świetle projektu ustawy odorowej, podczas modelowania dyspersji odorantów należy obliczyć czas występowania stężenia jednogodzinnego równego 1 ou/m^3 , a następnie wykreślić izolinie (3% i/lub 8%) określające dopuszczalny czas występowania tego stężenia w skali roku. Przykładowe wyniki modelowania dyspersji odorantów na tle projektu ustawy odorowej przedstawiono na rysunku. Rysunku wynika, że w czasie przejściowym przekroczenia występowałyby w zasięgu około 250 m od emitora (obszar ograniczony izoliną 8%), a po tym czasie – w odległości do około 400 m od emitora (obszar ograniczony izoliną 3%). Jeżeli otrzymany w danym przypadku obszar przekroczeń obejmowałby zabudowania mieszkalne i/lub inne obiekty wrażliwe, wówczas konieczne byłoby stwierdzenie, że emitor stanowiłby nadmierną uciążliwość zapachową dla mieszkańców tych terenów, a tym samym skargi na daną instalację oraz konflikty społeczne byłyby w pełni uzasadnione. W takim przypadku należałoby podjąć działania ograniczające zasięg zapachowego oddziaływania (np. zmiana technologii na mniej emisyjną, zmniejszenie wielkości produkcji, zastosowanie wyższego emitora, hermetyzacja i dezodoryzacja gazów odprowadzanych do atmosfery) lub – w przypadku dopiero planowanego przedsięwzięcia – zmienić jego lokalizację. Wybór optymalnego rozwiązania powinien być również oparty na wynikach modelowania dyspersji odorantów w świetle przyjętego kryterium oceny.